

СТО ЧЕТИРИДЕСЕТ И СЕДМО ЗАСЕДАНИЕ

София, вторник, 11 юни 1991 г.

(Открито в 10 ч. и 15 м.)

Председателствувал: Председател Николай Тодоров

Секретари: Илиян Илиев

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ (*звъни*): Господа, има необходимост кворум. Заседанието се открива.

Разрешете да ви припомним, че съгласно решението на Великото Народно събрание от 28 май т.г. нашата основна задача е да одобрим проекта за Конституция на България на второ четене до началото на м. юли. Така че окончателното ѝ приемане с поименно гласуване трябва да стане на 17 юли т.г. в град Велико Търново. Съгласно точка 5 от решението на същата дата - 17 юли - Великото Народно събрание следва да приеме решение за своето саморазпускане.

Ето защо се налага нашата парламентарна програма да се съгъсти и да се съсредоточи върху работата на проекта за Конституция. Изхождайки от това изискване, Бюрото на Великото Народно събрание предлага като единствена точка в днешния дневен ред - продължаване на второ четене на проекта за Конституция на България.

Имате думата, господин Корнажев.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Господин председател, госпожи и господа народни представители, ние приемаме този дневен ред. Но искам да внеса едно уточнение. В различни средства за масова информация се публикуват различни интервюта, нека бъде ясно, че парламентарният съюз на СДС или по-точно депутатите, които са в парламента, считат за строго и категорично фиксирана датата 17 юли. Ние ще работим по Конституцията всекидневно, енергично, да гласуваме Конституцията окончателно до 17 юли. (*Гласове в залата, неodobряващи току-що казаното*) Моля ви, не реагирайте. Аз заявявам нашето становище. И по повод на вашите реакции заявявам, че ако това не стане, на 17 юли, ако ли не и преди това и ние ще напуснем парламента. (*Неодобрители гласове в блока на БСП*) Да, да, да, гласувайте си я сами с две трети.

И още нещо. Всички ние сме за социален мир и затова сме тук, поради което ние считаме за нетактично на партиен митинг да присъствува вицепрезидентът и председателят на Великото Народно събрание. Благодаря. (*Неодобрителен шум и възгласи в блока на БСП*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля ви, по днешния ред. Имате

думата, господин Кенан.

АДЕМ КЕНАН: Господин председателствуванц, дами и господа народни представители! Искам да взема отношение по дневния ред. На 29 миналия месец направих писмено предложение да се гласуват и моите текстове от нашето Народно събрание. Но чисто и просто още към чл. 2, ал. 3, който текст бях направил като предложение, това беше отминато и то според мен умишлено отминато, не се гласува. Днес също представям в Бюрото на Великото Народно събрание, тъй като не сме приключили още с чл. 3, тоест още сме в рамките на чл. 2, предлагам текста към чл. 2, ал. 3 в писмен вид на Бюрото.

ГЛАСОВЕ ОТ ЗАЛАТА: Още сме по дневния ред, трябва да гласуваме дневния ред.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Още не сме приели дневния ред.

АДЕМ КЕНАН: Алинея 3 не е гласувана. Аз предлагам като ал. 3 да се гласува, а дали ще се гласува или няма да се гласува за или против, това е без значение за мен. Това зависи от вас. Вие сами ще утвърдите и самите ще докажете какъв парламент сме ние. Благодаря ви за вниманието.

ГЛАС ОТ ЗАЛАТА: В момента се обсъждат точките по дневния ред, а не Конституцията.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата госпожа Ананиева.

НОРА АНАНИЕВА: Уважаеми господин председател, уважаеми дами и господа! Искам да заявя категоричната готовност на парламентарната група на Българската социалистическа партия целово, конструктивно и в същото време много сериозно и задълбочено да обсъжда проекта за Конституция.

Искам едновременно с това да кажа, че датата 17 юли не беше прочетена по звездите, а това беше една дата, определена в зависимост от реалните възможности ние да подготвим Конституцията. Така че от всички нас зависи и датата, и приемането на Конституцията. Моля с това да се съобразяваме и незабавно да прекратим дискусиите и да започнем обсъждането.

Тъй като вече имаше определени проблеми с чл. 3, предлагам днес да започнем дискусиата с чл. 4, за да има още малко време за консултации. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Искам още да напомня, че ние сме предположили на парламентарните групи график. Той беше чут от всички вас, когато го изложих. Необходимо е да го приемем.

С две думи искам да кажа на господин Корнажев, че вицепрезидентът е деполитизиран, аз не съм се деполитизирал. *(Шум в залата)* Това означава, че съм член на БСП. *(Одобрителни ръкопляскания в блока на БСП)*

Моля, гласувайте дневния ред.

С 211 гласа за, 1 против и без въздържали се се приема единствена точка за днешен ред:

Второ четене на проекта за Конституция на България

Има думата господин Гиньо Ганев, председател на Комисията за изработване на проект за Конституция на България.

ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря на госпожа Анашиева, Комисията за изработване на проект за Конституция на България наистина намира за добре да продължат уточняванията във връзка с чл. 3. И ако това е воля на цялото Народно събрание, нашето предложение е да продължим с чл. 4.

Чета текста на чл. 4: "Ал. 1. Република България е правова държава. Тя се управлява точно според Конституцията и законите в страната.

Ал. 2. Република България гарантира живота, достойнството и правата на личността и създава условия за свободното развитие на гражданите и на гражданското общество".

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Красен Станчев има думата. Той представи писмено предложение.

ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Станчев представи писмено предложение, нека накратко да го аргументираме. Има становище и на комисията.

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми народни представители! Моето предложение е и по двете алинеи на чл. 4. Предлагам в чл. 4, ал. 1 да отнаше второто изречение.

Кратки мотиви. На това място ние имаме реприза на чл. 1, ал. 2, на чл. 5, ал. 1 и на чл. 6, ал. 2. Ако отворите текста, ще видите, че става дума приблизително за едно и също.

И втори аргумент. Ако се остави така текстът, то тогава чл. 6, ал. 2 ще бъде разкриване на съдържанието, което е дадено в чл. 4, ал. 1.

По ал. 2, която гласи: "България гарантира живота, достойнството и правата на личността и създава условия за свободното развитие на гражданите и гражданското общество", предлагам след думите: "гарантира живота", да се добави думата "имуществото" или "имота". Смятам, че това е много важно, това е един от основните принципи, който трябва да залегне в Конституцията. Оставям на вас да изберете дали да бъде "имуществото" или "имота", но съм почти сигурен, че трябва да се запише така.

ЯНАКИ СТОИЦЛОВ: Правата на личността включва всички неща.

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Какво гарантира република? Ако не гарантира имуществото, тя не гарантира и достойнството, извинявай, Янаки. Само една дума се добавя, всичко друго остава. Защото животът, това е имотът.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Други оратори? Заповядайте, г-н

Церовски.

ВАЛЕНТИН ЦЕРОВСКИ: Уважаеми дами и господа! Аз предлагам в ал. 2 да се смени "Република България" със "законът".

Мотиви: В ал. 1 се казва, че "Република България е правова държава. Тя се управлява точно според Конституцията и законите в страната." В ал. 2, ако сменим "Република България" с думата "законът", ние ще постигнем една много важна, съществена цел, че ще задължим всяко следващо Народно събрание да прави такива закони, с които да се гарантират именно последващите мотиви на текста. Защото Република България коя е, кой ще носи отговорност, ако наистина текстовете са противоконституционни. При положение, че е законът, тогава конституционният съд ще може да коригира всички закони, които не гарантират живота, достойнството и правата на личността.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Друг? Има думата Любомир Иванов.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ (от Добрич): Уважаеми г-н председател, уважаеми колеги! Конституцията е сериозен текст и към такива текстове ние трябва да имаме нещо подобно на т. нар. "бръснач" на Уилям Окам - един принцип, въведен от английски философ, според който излишните принципи, обяснения, думи естествено, че трябва да се орязват, т. е. да се приемат нови само при крайна необходимост. Става въпрос за думата "точно". Тя напомня за текстовете, където има количествени характеристики. И в този смисъл аз вече веднъж казах, че неточното спазване на Конституцията е просто неспазване, а точното спазване е просто спазване. И въпреки че тази дума е любима дума на нашия уважаван заместник председател, аз считам, че може спокойно без нея.

В този смисъл чл. 4, второто изречение е така: "Тя се управлява според Конституцията и законите в страната." (*Ръкопляскация*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: За процедурно предложение има думата Росен Хубенов.

РОСЕН ХУБЕНОВ: Колеги, ние вече имаме малък опит от второто обсъждане. Аз искам да ви кажа, че имам и наблюдения от работата в Комисията за изработване на проект за нова Конституция на Република България. Тя и вчера заседава. Мисля, че нашата дискусия се разлива и то се дължи на едно известно неспазване на правилника. Бих искал да ви го питирам. Става дума за чл. 84, ал. 3, той гласи: "Предложенията за изменения и допълнения се обсъждат, само ако са направени писмено пред председателя на Великото Народно събрание." Това означава, колеги, че рамките на нашата дискусия са ограничени единствено от направените пред председателя на Народното събрание писмени предложения.

Затова аз предлагам докладчикът на комисията, обяснявайки текста, да посочи списъка на хората, които са направили писмени предложения, и да прочете тези писмени предложения, като след това по реда на постъпването им се даде възможност на предложителите първи да излязат и да обосноват с кратки мотиви своите предложения. Едва след това само по тези предложения и само по проекта би трябвало да се развие дискусиата. Недопустимо е при една сериозна дейност като приемане на Конституция да се правят импровизации в последния момент. *(Частични ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата г-н Корнезов.

ЛЮБОМИР КОРНЕЗОВ: Г-н Хубенов по принцип е прав, но и вчера Комисията за изработване на проект за нова Конституция на Република България разгледа предложенията на г-н Красен Станчев, г-н Церовски, г-н Любомир Иванов в писмена форма още миналата седмица направиха своите предложения и те бяха обсъдени, а тук вече и защитени в една усна форма. Ние сме ги имали предвид вчера като разглеждахме и анализирахме техните предложения.

Ако ми позволите само две думи. Комисията за изработване на проект за нова Конституция на Република България като разгледа именно тези предложения, по първото изречение на чл. 4, ал. 1 няма никакви спорове, счете, че следва във второто изречение думата "точно" това, което предлага г-н Иванов, следва да отпадне, защото нашата страна трябва да се управлява според Конституцията и законите.

Безспорно има основание и предложението на г-н Красен Станчев, но ние считаме, че второто изречение, без думата "точно", следва да остане в текста, тъй като това е една от основните характеристики на правната държава.

Що се отнася до чл. 5 и 6, за да няма това повторение, когато стигнем там, следва действително тази тежест в следващите текстове да отпадне.

Също това, което г-н Красен Станчев каза тук за втората алинея, защото имаше предложението втората алинея изцяло да отпадне. Комисията за изработване на проект за нова Конституция на Република България счита, че тя по принцип следва да остане в тази си редакция. Безспорно има основание това, което, пак повтарям, Красен Станчев каза, но в правата на личността се включват и имуществото, тъй като правата на личността са лични и имуществени.

Мисля, че с това обяснение бихме могли да приемем този текст.

Що се отнася до това, което предложи г-н Церовски, който и в писмена форма беше го направил в една бележка, още я назова, г-н Церовски, мисля, че бихме могли да възприемем вместо "Република България гарантира живота..." и т.н., "законът", тук да направите това ваше предложение, защото има един

контрааргумент. Имаме предвид в чл. 4 - "Република България като държава е правова.", разбирате ли, и кои са елементите на правовата държава, развити в първата алинея, развити и във втората алинея. Затова и не сменихме, ако може така да се каже, "Република България" със "законът". Но мисля, че текстът не би загубил чак толкова много, защото безспорно и г-н Церовски има основание.

Мисля, че с тези разяснения можем да пристъпим към гласуване на чл.4, ал. 1 и 2.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Теодоси Томов.

ТЕОДОСИ ТОМОВ: Г-н председателю, уважаеми колеги! Задавам следния въпрос: Има ли държава в света, която да не е правова?

ГЛАС ОТ ЗАЛАТА: Има.

ТЕОДОСИ ТОМОВ: Изобщо държава без право няма. Зависи как се упражнява това право. Ето защо предлагам цялото първо изречение на чл. 1, ал. 1 да отпадне. Достатъчно е да се каже, че държавата се управлява точно според Конституцията и законите.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Соня Младенова.

СОНИЯ МЛАДЕНОВА: Уважаеми колеги! Предлагам на вашето внимание едни такива разсъждения върху чл. 4 от проекта за Конституция, който разглеждаме. Преди да оглася идеята си, ще дам аргументите си. Колегата, който току-що говори, съжалявам, не запомних неговата фамилия, ме провокира.

Убедени сме, поне ние в Българската социалистическа партия, че новата демократична българска държава трябва да внише в своята Конституция, че е правова държава. И тъй като същата държава осигурява минималното жизнено равнище и гарантира равенството на възможностите за обществена реализация на своите граждани, колеги, много държави, включително в близкото и далечното минало са се управлявали с помощта на закони, но в повечето случаи тези закони не са гарантирали достойнството на личността, свободата на личността, реализацията на правата на отделния индивид.

Така че след като казваме, че сме в демократичен процес, който трябва да гарантира правомощията на гражданското общество, което да бъде над държавата, ние сме длъжни да оставим в текста "правова държава".

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ (от място): Соня, това не е гимназия за депутати!

СОНИЯ МЛАДЕНОВА: Ама виж, Драгомир, трябва да защитим този текст. Прав си.

Аз предлагам така. Да приемем направената редакция по чл. 4, ал. 1, като свършим с "правова държава" първото изречение - "Република България е пра-

вова държава". И за да избегнем всички онези въпроси, които повдигнаха колегите от различните части на залата, нека да направим една нова втора алинея, която да гласи, че "цялата държавна власт се формира в съответствие с приоритета на правото". Това предложение го правя неслучайно, тъй като впоследствие трябва да се разгърне и в условията на самостоятелна, съдебна, независима кадрово и финансово съдебна власт и трябва да рефлектира и в президентската институция по отношение на нейните правомощия и взаимния контрол между трите власти - съдебна, законодателна и изпълнителна.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Заповядайте, г-н Константинов.

ГЕОРГИ КОНСТАНТИНОВ: Като народен представител и писател искам да обърна внимание на един такъв момент в чл.4. Независимо, че чл. 17 обстойно се занимава с въпроса за собствеността, аз съм на страната на Красен Станчев, затова, че в чл. 4 трябва да се гарантира и собствеността на гражданина, обаче имам едно допълнение: Да се гарантира материалната и интелектуалната собственост на гражданина, тъй като интелектуалната собственост не се покрива точно с частната собственост на гражданина. "Под игото" е интелектуална собственост на Иван Вазов, но и собственост на целия народ. "Вардар" е интелектуална собственост на Панчо Владигеров, но и на целия народ и в този смисъл ние би трябвало да направим една податка (новод) за разсъждение и за гаранция на интелектуалната собственост на гражданите, независимо че по-нататък ще бъде приет и Закон за интелектуалната собственост, Законът за авторското право, който предстои да бъде обсъждан и приет. *(Частични ръкопляскания)*

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: На свой ред и аз бих помолил за малко повече концентрация, с оглед на изискванията и на правилника.

Първо, разбира се, подкрепям да се запази първото изречение с терминологията "правова държава", то е толкова ясно. Във второто изречение на ал.1 думата "точно" да отпадне и да стане "тя се управлява според Конституцията и законите на страната".

Втората алинея - когато става дума за гарантиране живота, достойнството, правата и т.н., би било стеснително, ако заменим това задължение за Република България със законите, защото това е всъщност гаранция за цялото гражданско общество. Там трябва да бъде "Република България", това е принципен текст на Конституцията, гарантиране живота, достойнството и правата. Искам да помоля и господин Станчев и господин Георги Константинов, да се съгласят в голямото - "правата" обхваща всичко - правото на интелектуална собственост и имуществото и нека в този уводен текст, в главата за общите начала това да бъде така. Така че, ал.1 без "точно" и поправката "Законите на страна-

та", в ал. 2 - "Република България", т.е. - по текста.

Имаше едно писмено предложение на народния представител господин Петър Обретенов. Той искаше изобщо цялата ал. 2 да отпадне и вместо нея да се каже: "Достоинството на човека е неприкосновено и неговата закрила е основно задължение на държавната власт. "Искам да го помоля, той е добър юрист, да се съобрази с обстоятелството, че тази редакция на ал. 2 е много по-всеобхватна, много по-конституционна и като идея, и като законодателен език.

Господин председател, при това уточняване аз ще предложа да преминем към гласуване. Безпокои ме обстоятелството, че при първоначалната регистрация имаше цифрата 263 народни представители, предлагам регистрацията, за да се установи кворумът и преминаване към гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, дайте нова регистрация.

Общо в залата са регистрирани 266 народни представители.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: И така, предлагам на гласуване, господин председател, първата алинея без думата "точно" и втората - първоначалното и съдържание. Би могло да се гласуват двете алинеи едновременно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Гласуваме чл.4 с двете алинеи.

КРАСЕН СТАНЧЕВ (от място): Искам думата по процедурата на гласуването. Това е пълно безобразие.

Уважаеми господин председателю, разбирам цялата истеричност на гласуването на Конституцията, но смятам, че такава процедура е абсолютно неравомерна. Не е възможно, да речем по един повод да се цитира правилникът по десет пъти и да се измислят допълнителни тълкувания, а по друг повод да се изменя просто така - на крак. Предлагам да се гласува така, както е нормално, т.е. алинея по алинея с предложенията.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ (от място): Няма истеричност.

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Как да няма истеричност. Това е чиста истерия.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Не ми се влиза в излишна дискусия. Когато правилникът казва да се гласува текст по текст, това не значи нито изречение по изречение, нито алинея по алинея. Наистина там, където има направени предложения, трябва да се отдели гласуването и вероятно във връзка с ал. 1 предлагате това.

КРАСЕН СТАНЧЕВ (от място): И по двете има.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Добре. Чета алинея първа, нека да върнем тогава гласуването. Чл.4, ал. 1 - предложението: "Република България е правова държава. Тя се управлява според Конституцията и законите на страната".

Господин председател, да се гласува това предложение за ал.1.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Да се гласува чл. 4, ал.1, както е

прочетена.

С 249 гласа за, против - 2, въздържал се 1, алинея първа се приема.

Алинея втора?

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Чета алинея втора: "Република България гарантира живота, достойнството и правата на личността и създава условия за свободното развитие на гражданите и на гражданското общество." Това е първото предложение, след него господин Церовски, струва ми се, настоява "Република България" да бъде заменено със "закона". Това ще се подложи на гласуване, ако първото предложение не получи...

КРАСЕН СТАНЧЕВ (от място): Аз настоявам за моето предложение.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Добре, гласуваме първо така докладваната втора алинея, в нейната първоначална редакция. Господин председател, да преминем към това гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте ал.2 така, както е прочетена от председателя на комисията.

ДЕПУТАТ ОТ СДС: Защо ще гласуваме по отделните предложения?

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: С 221 гласа за, 35 - против и 1 въздържал се текстът се приема. Има ли добавки?

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Добавки няма. Това съдържание, така, както е гласувано струва ми се, че изключва гласуване на предложението на господин Церовски "Република България" да бъде заменена със "закон" (*Неодобрителни реплики от залата*)

Аз не мога да разбера. Господин Сотиров, елате обяснете процедурното си разсъждение.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ: Моля ви се, аз гласувах с ясното убеждение, че след това вие ще подложите на гласуване това усъвършенствувание на текста, защото действително, пък и моето убеждение е, че е по-добре да се каже: "законите". Вие тогава няма да подложите на гласуване и предложението на Красен Станчев за добавка. Не е така. Ако ще правим такива компромиси - то е друг въпрос. Аз ви призовавам да гласуваме поправката - "закони", защото така е по-добре да бъде, а след това да добавим: "имуществото на гражданите".

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Просто, за да няма никакво колебание и чувство у някого, че се пренебрегват направени предложения - тогава текстът е приет принципно, но се предлага от господин Церовски "Република България" в началото на ал.2 да се замени със съществителното "законите". Това е предложението: "законите гарантират..." и така нататък.

Господин председател, чека тогава да се гласува това предложение. Който поддържа предложението на господин Церовски - "законите" вместо "Репуб-

лика България" гласува за, а който не - обратното.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте направеното предложение за промяна.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Още веднъж ще трябва да се напомни господата, че обявеното гласуване трябва да започне, когато мигащата светлина се яви, защото иначе се губят гласове.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Резултатът от гласуването е - 64 гласували за, против 174, въздържали се 22. С това гласуване тази добавка, тази промяна се отхвърля.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Подлага се на гласуване втората поправка на господин Красен Станчев.

КРАСЕН СТАНЧЕВ (от място): Но то не е поправка!

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: То се казва: "поправка" и това е на един юридически език. Благодаря ви за корекцията. Той предлага след "Република България гарантира живота, достойнството и..." - може да се направи допълнението и преди думата "достойнството", това няма значение. Господин Станчев предлага: "Република България гарантира живота, имуществото, достойнството и правата на личността...".

С други думи подлага се на гласуване предложението след "живота" да се прибави "имуществото". Който подкрепя, гласува за.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте!

Резултатът от гласуването е - 166 гласували за, против - 77, въздържали се - 23. Тази добавка се приема.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ (от място): Как ще се приема?! Няма две трети от гласовете!

РОСЕН ХУБЕНОВ: Колеги, бих искал да внеса една корекция. Аз искам да ви кажа, че гласувах за тази поправка, но с голямо съжаление установявам, че тя не се приема, защото за приемането и са необходими две трети от участващите в гласуването, а просто воденият се подведе от обстоятелството, че повече от гласувалите са за поправката, но те не са две трети. Те са обикновено мнозинство.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Нека да вървим по-организирано. Все ми се струваше, че правилата се знаят по-точно. При второто четене всеки текст се счита за приет, когато е получил подкрепа най-малко от две трети от присъстващите или участващите в гласуването. На финалното гласуване се искат две трети от общия брой на народните представители.

Чета чл.5.

"Чл. 5. Ал. 1 Конституцията е върховен закон. Нейните разпоредби имат

непосредствено действие.

Ал. 2. Основните обществени отношения се уреждат със закон, който не може да противоречи на Конституцията.

Ал. 3. Законът се прилага точно и еднакво спрямо всички.

Ал. 4. Законът няма обратна сила, освен когато това изрично е предвидено и при условие, че се създават по-благоприятни последици за гражданите.

Ал. 5. Международните договори, ратифицирани по законодателен ред в съответствие с чл. 87 от Конституцията, влезли в сила и обнародвани, са част от вътрешното право на Република България. Те имат предимство пред нормите на вътрешното законодателство, които им противоречат.

Ал. 6. Всички нормативни актове се публикуват и влизат в сила три дни след обнародването им, освен когато в тях е определен друг срок."

Докладвам от името на комисията:

Първо, господин Янаки Стоилов предлага да отпадат ал. 2 и ал. 3.

Второ, господин Корнажев предлага да отпадне ал. 4.

Предлага се и едно доуточняване в чл. 5, ал. 5 включително и на базата на писмено предложение на господин Бойко Димитров, което беше направено преди малко.

Господин председателя, аз предлагам да се даде последователно думата на господин Янаки Стоилов по ал. 2 и ал. 3, на господин Корнажев по ал. 4 и след това - по ал. 5 на тези, които правят предложението.

Извинете, прав е господин Атанасов, той връчи също писмено предложение за създаване на нова ал. 6 и нова ал. 7 към този текст. Първо би трябвало господин Янаки Стоилов да се изкаже, господин председателю.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Стоилов.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Вече се посочи, че с текста на второто изречение на ал. 1 на чл. 4 проблемът за действието, за управлението според Конституцията и законите принципно е решен, затова не е необходимо този проблем под друга форма да бъде третиран и в ал. 3 на чл. 5.

Що се отнася до ал. 2 - тя е един текст, който има по-скоро доктринално значение и също може да отпадне от проекта за Конституция и да намери място евентуално в един бъдещ Закон за нормативните актове. При това положение, в тази част, за която сега говорим, текстовете могат да придобият следната редакция:

"Ал. 1. Конституцията е върховен закон."

Предлагам една нова ал. 2, която не се образува от сегашното второ изречение на ал. 1: "Разпоредбите на Конституцията имат непосредствено действие". Тук не променяме нищо като идея, но проблемът за върховенството на

Конституцията и за нейното непосредствено действие са два отделни проблема и от правотехническа гледна точка те трябва да бъдат изразени и в две самостоятелни алинеи.

По-нататък по другите алинеи можем да продължим дискусиата. Аз сега приключвам с моите предложения.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Корнажев, имате думата.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Господин председателю, госпожи и господа народни представители! Поддържам предложението си и ще ми позволите нещо, което рядко правя - да бъда по-обстоятелствен, за да станат нещата ясни.

Сред народа, както каза един наш колега народен представител, битува вече разбирането, че ал. 4 в този ѝ вид създава ненаказуемост на липата, които са извършили престъпления в миналото. Съществува за съжаление и твърдението, на някои юристи даже, че това се отнасяло и до имуществото на БСП. По тази причина аз предлагам този текст да отпадне, защото той изобщо е излишен.

Позволете ми да ви прочета алинея към ал. 5, защото ал. 5 препраща към международните правила. Това е чл. 11 от Всеобщата декларация за правата на човека и чл. 15 от Пакта от 1966 г., към който ние сме се присъединили и ми позволете просто да го цитирам, за да разберат всички, че ал. 4 е безсмислена: "Никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което не е представлявало престъпно деяние съгласно националното законодателство или международното право в момента на извършването му". Това е първото изречение на ал. 1, второто няма нужда да се чете. И ал. 2 - чета я не само за народните представители, но и за тези, които четат юридически недомислици: "Нищо в този член не пречи едно лице да бъде осъдено и наказано за действие или бездействие, което по време на извършването му е било престъпление съгласно общите правни принципи, признати от всички народи". Това ще рече, че ако гласуваме ал. 4, тя не премахва ал. 5 и за всеки юрист е ясно, че последващият текст уточнява предишния текст и повтарям, и приключвам - не само за народните представители, но и за тези, които слушат - по този начин ние не преспечваме пътя за наказателната отговорност съобразно международните правила там, където давността не е приложима.

Нека нещата бъдат ясни. Ако отпадне ал. 4 сме юридически издържани, защото ал. 5 го поглъща и същевременно премахваме възможността за спекулации от юристи пред неюристи. Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Богдан Атанасов.

БОГДАН АТАНАСОВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги! Имам намерение да предложа две ампети към чл. 5, които да са ал. 6 и ал. 7, като сегашната ал. 6 бъде ал. 8. Текстовете гласят:

"Ал. 6. Всички тайни международни договори, или тайни клаузи в открити договори, или тайни анексии, тайни протоколи, тайни допълнения и както и да бъдат наречени тайни добавки или приложения са невалидни и нищожни и те не задължават българската държава.

Ал. 7. Всички проекти за международни политически и военни договори или договори, съдържащи такива клаузи или добавки, се обсъждат на пленарни заседания на Народното събрание и се приемат с мнозинство от две трети от всички народни представители."

Мотивите ми са следните и са проиктувани от събития, които назряват. Знаете, че Съветският съюз ни предлага не стария Договор за дружба, сътрудничество и взаимомощ от 1967 година, а нов типов търговски, политически и военен договор, по силата на който България, както и по румънския договор, се задължава да не влиза в съюз с враждебни на Съветския съюз държави или блокове. Ясно е, че това предложение има предвид НАТО, но договоят може да бъде използван и срещу склочването на отбранителни съюзи между България и някои балкански държави, които Съветският съюз може едновременно да нарече враждебни.

С други думи Москва иска България да се откаже от суверенното си право да води самостоятелна външна политика. Това, което комунистът Тодор Живков не успя да свърши - да ни превърне в 16-ата Република, днес социалистите (*Неодобрителна реакция от мнозинството*) предлагат да ни го патрапят.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Атанасов, говорите за тайни клаузи, там нямаше такива клаузи...

БОГДАН АТАНАСОВ: Моля да се изкажа, това е от изключителна важност. По-важно от това за нашия суверенитет аз не смятам, че има в цялата Конституция. (*Неодобрение в залата*) Аз ви казвам, че тайни клаузи са тези, които ние не знаем. Ние искаме въобще да бъдем защитени от евентуални тайни клаузи. Затова ще ми разрешите да направя моето експозе. (*Неодобрителни възгласи*)

Предлаганият договор цели да ни откъсне от Запада - и политически, и икономически.

ЯНАКИ СТОИЛОВ (от място): Не обсъждаме този въпрос сега.

БОГДАН АТАНАСОВ: Няма човек в България, който да не знае, без помощта и икономическото сътрудничество на САЩ и Западна Европа България не може да излезе от мизерията, в която компетентното правителство на

БСП ни вкара.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Атанасов, нека да обсъждаме Конституцията сега.

БОГДАН АТАНАСОВ: Това е довод на Конституцията. (*Неодобрение в залата*) Именно това трябва да се защити. Мисля, че България може да издържи пет минути да чуе един изключително важен довод. Ако вие не разрешите това нещо, аз ще си позволя да напусна това събрание (*Неодобрителна реакция в залата*) И да направя постоянни доводите ми с други средства. Но смятам, че това е достатъчно важно, за да го имат предвид всички мои колеги в тази зала. Моля ви много да ми дадете тези необходими 5-6 минути. България е по-важна от тези 5 минути ваше време. (*Неодобрителни възгледи от залата*)

Имали нормален човек в България, който смята, че след като нашето правителство се съгласи, заедно със СССР да нарече Запада враждебен, този Запад ще ни отпусне фипансова и техническа помощ, ще продължи да ни дава заеми, за да изплащаме поне лихвите от нашите огромни заеми, отпуснати на живковските правителства, или ще бъдат инвестирани у нас нови капитали? Западният свят ще ни обърне гръб и ще ни забрави така, както се дезинтересира от Китай, който твърдо остана на позициите на Маркс-ленинската догматика.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Все пак, господин Атанасов...

БОГДАН АТАНАСОВ: Един такъв договор, с тайни клаузи ще позволи на БСП (БКП) да го използва, да повика братски съветски войски при съответни обстоятелства.

ДЕНЧО БОЯДЖИЕВ: Няма ли правилник в това Велико Народно събрание.

БОГДАН АТАНАСОВ: Прецеденти има - Унгария, Чехия, Афганистан.

Никакви договори с тайни клаузи и протоколи или анексии не са ни пужни, за да имаме конкретни отношения със Съветския съюз. Ние трябва да търгуваме със Съветския съюз, така, както търгуваме с всички останали страни по света. Наши фирми, били те частни, кооперативни или държавни да търгуват, да продават там, където получават най-високи цени и да купуват там, където намират качествени стоки на изгодни цени. В Полша, Чехословакия, Унгария бяха предложени подобни договори, но ги отхвърлиха, защото имат национално достойнство.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Атанасов, моля ви.

ЯНАКИ СТОИЛОВ (*от място*): Докога ще си губим времето, нямаме вече време за тези неща.

БОГДАН АТАНАСОВ: За нас, българите, първи длъг е да се борим за за-

назване независимостта на страната ни всеки час, всеки ден.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Не разискваме все пак договорите.

БОГДАН АТАНАСОВ: Гъоге във "Фаует" казва: "Заслужава онзи свободен живот, който може всекидневно да си го завоюва."

Ръководството на БСП иска да постави на изпитание нашата независимост в момент, когато Балтийските страни - Грузия и Армения се обявяват за своята независимост.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Атанасов, сега не разглеждаме Съветския съюз, все пак, не разглеждаме нито Грузия, нито Армения. Моля ви се, отнемам ви думата!

ГЕОРГИ ПИРИНСКИ: Моля за думата по процедурата.

БОГДАН АТАНАСОВ: Ще ми разрешите да се обърна към вас с един цитат, прекъсвам си изказването, вие ми отпехте думата, според мен, неправилно. Неправилна ви е и преценката затова кое е важно и кое не е важно. Ние можем за най-големи дреболии да спорим, а когато става дума за съдбата на България, вие си позволявате да ме прекъсвате. И тук най-отговорни хора, до мен е господин Пирински и господин Луканов, но аз ще ви кажа един цитат от Библията. В посланието към римляните пише следното: "Но, където няма закон, нито има и престъпление - където няма закон, няма и престъпление." Затова ви призовавам да вишием тези клаузи в нашата нова Конституция срещу тайни закона, за да няма и престъпления към българския народ. И нека Бог пази България.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имате думата по процедурата.

ГЕОРГИ ПИРИНСКИ: Господин председателно, позволявам си по процедурата да помоля за една минута внимание. Връщам вниманието на уважаемите колеги към предложението, което господин Росен Хубенов направи във връзка с дискусията по предходния член. Смятам, че всички разбираме, че нашите колеги от Комисията за изработване на проект за Конституция на България, господин Гиньо Ганев лично и неговите помощници от редакционната група, имат една изключително сложна задача. Постъпили са доста писмени предложения. Те трябва да бъдат докладвани на нашето Народно събрание, включително и предложенията, които са постъпили от преговорившия. Когато се съобщава текстът на члена, който ще бъде дискутиран, бих предложил, господин председателно, господин Ганев или неговият заместник господин Корнезов да ни информират и за онези писмени предложения, които са внесени, направени от народните представители и евентуалната преценка на Комисията за изработване на проект за Конституция на България и по какъв

начин да бъдат гласувани направените предложения, или отчетени в текста, който ще бъде предложен за гласуване.

Предлагам да се придържаме към тази процедура във връзка и с изказването на господин Петър Корнажев в началото на днешното заседание.

Вижте, уважаеми колеги, смятам, че би следвало да се придържаме към една минимална норма на сериозно отношение към онова, което вършим тук. Според мен е свършено необяснимо току-що чулото от нас изказване, тъй като то не беше по текста от Конституцията, а беше по повод този текст, така, както го разбира един народен представител. Господин Атанасов, доколкото знам, е от парламентарната група на Българската социалдемократическа партия. Ние чуваме от господин Корнажев желанието да завършим работата си на 17 юли.

В консулгациите, които имахме в Бюрото с участието на представители на различните парламентарни групи ние се уточнихме, че ще търсим на всяка цена именно парламентарен консенсус. Не гласуване с просто или квалифицирано мнозинство, а парламентарен консенсус и то на възможно най-широка основа. И затова смятам, че се намираме тук преди всичко с тази задача. Поехме и ангажимента в рамките на нашите парламентарни групи да призовем членовете на тези групи внимателно, съсредоточено да се огласяят към дискутираните текстове, да изразяват всички опези предложения, които смятат за паложителни да бъдат направени, да ги аргументират, но в рамките на въпроса, който се дискутира.

И аз искам да кажа свършено недвусмислено, че нашата парламентарна група е готова да работи именно по този начин. Ние сме готови да направим абсолютно всичко, за да спазим решението на Народното събрание от 28 май и назованите в него срокове. Но смятам също, че свършено ясно е, че в никакъв случай не можем да се съгласим това решение да бъде нарушено поради опити за разтягане на дискусиата, проваляне на дискусиата по отделни точки от Конституцията и налагане на Народното събрание на процедури и на теми за дискусиа, които водят към проваляне на това решение.

Затова се обръщам и лично към господин Корнажев, и към всички други - да не допуснем повторение на онова, на което бяхме свидетели току-що.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата за реплика Андрей Луканов.

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми господа! Напълно съм съгласен с току-що казаното от господин Пирински. Затова бих предложил във времето, което парламентът отделя на други въпроси, ос-

тика.

По ал. 7, предлагана от господин Атанасов. Аз разбирам неговата тревога, но в същото време това не е само негова тревога, а е тревога и на много хора. И макар да я разбирам, я смятам за абсолютно неоснователна, тъй като, първо, чл. 87 на конституционния текст дава достатъчни гаранции за явност на евентуалните договори, които ще бъдат сключвани отгук наатък от страната; второ, самата идея проектите за договори да се обсъждат в Народното събрание ми се вижда не съвсем рационална, тъй като това предполага изземване на функции и неясно разделение на властите. В края на краищата това правителство трябва нещо да работи, така както в момента и правителството, и президентът всъщност преорнектират страната. Това е едно потвърждение на неоснователността на тези страхове, които изразява господин Атанасов. Друг е въпросът, че той не беше правилно прекъснат. Нямаме регламент. Господин Атанасов се чувства в правото си и има това право и отговаря пред съвестта си за това, което казва. А това, че някой го прекъсва, аз мога да си го обясня само с дълбоко чувство за вина.

Моето предложение по ал. 5, чл. 5 е следното. Предлагам този текст да придобие следния вид: "Разпоредбите на влезлите в сила и обнародвани по реда на чл. 87 международни договори, по които България е страна, се прилагат с предимство по отношение на вътрешните закони или техни разпоредби, които им противоречат".

В същото време е необходимо, още сега трябва да кажа, да отпадне точка седем на чл. 87, ал. 1, която противоречи дори на сегашната формулировка на ал. 5 на чл. 5. Защото въпреки заявеното предимство, от точка 7 на ал. 1, чл. 87 се изискват мерки от законодателен характер за изпълнението на въпросните договорености. Без точка 7 ратификацията от парламента ще бъде достатъчно основание съответното споразумение да бъде част от вътрешното законодателство, каквато идея е формулировката на чл. 5, ал. 5 в момента. Двусмисленето обаче идва тъкмо от тази алинея.

Става дума за това, че както виждате още на първия ред на алинеята, така нареченият "законодателен ред" е родово понятие по отношение на ратификацията и законодателните мерки. Получава се така, че действието на споразуменията, към които страната се е присъединила, може да се осуети от така наречените законодателни мерки. Законодателният ред трябва да се прилага не в съответствие, както е в сегашния текст на чл. 87, а според, т. е. да има директно действие Конституцията в този случай. Иначе ще се получи, че законодателният ред, или поне така може да се тълкува, ще изисква специална, наистина по-конкретна, но все пак специална процедура, установявана с особен закон.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Давам думата на Николай Павлов.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Дами и господа, ще си позволя да направя един анализ по няколко постъпили предложения.

Във връзка с предложението за отпадане на ал. 2 на чл. 5, която урежда принцип в конституционното право, че законодателството в никакъв случай не бива да противоречи на Конституцията, независимо от това, че въвеждаме Конституционен съд, тази разпоредба не се явява излишна. Ще се задоволя да кажа само това.

Но що се касае до ал. 3 и ал. 4, ще разширя аргументацията на господин Корняжев по отношение приложното поле на ал. 3 и ал. 4. Щом в ал. 5 сме въвели като принцип, че доголкова, доколкото е ратифицирано международно-правно законодателство, което е станало част от нашето, в такъв случай да въвеждаме като изричен текст ал. 3 на чл. 5, че законът се прилага точно и еднакво спрямо всички, е излишно, защото това го има в Хартата за правата на човека.

По същия начин и ал. 4 става излишна, защото в чл. 11 от хартата този принцип е възпроизведен.

С други думи, ал. 3 и ал. 4 вече ги имаме като част от международното право, което сме ратифицирали като наше национално по силата на ал. 5. И тогава с оглед на законодателна техника и простотата можем да изоставим тези два текста.

По отношение на ал. 5 има предложение от господин Богдан Атанасов, който в общи линии иска да включи тайните международни договори, тайни клаузи, анекси, добавки и т. н., да бъдат подложени на контрол от самото Народно събрание. В този смисъл искам да ви обърна внимание, че ал. 6 на чл. 5 като прави необходимо изискването за публикация, доякълте урежда нещата. Но за да има някаква гаранция по отношение на тайните договори, мисля, че няма да е излишно в чл. 5 след "международни договори" да се добави: "в това число и тайните им приложения, ратифицирани по законодателен ред". С други думи, вместо предлаганите две алинеи, предлагам само едно вметнато изречение.

Но по отношение на предлаганата ал. 7, където се изисква квалифицирано мнозинство при приемането и обсъждането на такива тайни споразумения, аз съм смутен като човек, който се занимава с конституционно право. Защо? Не че в правната система в света няма уредби, които под формата на органични закони изискват квалифицирано мнозинство за някои типове правни норми, но

това ще бъде едно единствено изключение до този момент.

Другото, което е смущаващо и което може да бъде преодоляно с един силогизъм, то е, че актове на изпълнителната власт подлежат на контрол от законодателната власт, при положение, че сме възвели в принцип разделението на властите. В случая казах, че със силогизъм го преодолявам, но това по-скоро е правна конструкция, отколкото нещо, което докрай би ви задоволило. До толкова, доколкото се касае за актове, които са със законодателен характер, тоест представляват закон или подзаконов нормативен акт, те са от сферата на компетенциите на законодателната власт. Следователно, този недостатък го преодоляваме. Но да търсим и квалифицираното мнозинство, струва ми се, че е малко пресилено. Още повече, пак повтарям, не сме извели този принцип като принцип за уреждане на други правоотношения по същия начин и ще стане изкуствено и излишно.

Имам още една коментарна добавка. Има предложение от господин Стойчо Донев по редакцията на чл. 5, ал. 5, предложение второ. Чета текста: "Те имат предимство пред нормите на вътрешното законодателство, които им противоречат".

Предлага се редакционна поправка в смисъл, че те имат предимство пред нормите на вътрешното законодателство в случай, че им противоречат.

Мисля, че предлаганата законодателна поправка в случая не е само белег на вкусовщина, тоест на редакционно мислене, а до голяма степен смислово отразява по-вярно нещата. И аз лично бих я подкрепил. Благодаря за търпението.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата поиска господин Мулетаров.

СПАС МУЛЕТАРОВ: Уважаеми народни представители! Искам да взема отношение във връзка с направеното предложение за отпадане на ал. 4 на чл. 5. В това възражение има една истина, която е следната. Никога досега в наказателното право не се е прилагал принципът за обратното действие на новоприетите закони. Този принцип винаги е съществувал в Наказателния кодекс и аз не мога да допусна, че ако в бъдеще се приеме нов Наказателен кодекс, ще отпадне това класическо правило да се въздигат в престъпления и да носят отговорност лица за деяния, които на са били такива по време на извършването им. Това е абсурдно да се мисли. И от този аспект възраженията, които се правят са основателни, но те се отнасят само за наказателната отговорност.

Ето защо във връзка с това ние предлагаме един нов текст на ал. 4, който изобщо да въздигне принципа за обратната сила за цялата юридическа отговорност, не само в областта на наказателното право. И от друга страна, да се

премести текстът на ал. 7 нова от чл. 30 (чл. 7), да стане част от тази алинея, която предлагаме - нова, на ал. 4 на чл. 5, която ще прочета.

Ал. 4 на чл. 5 да бъде както следва: "Законът няма обратна сила, когато установява или увеличава юридическа отговорност, или предвижда да огледнат основания за нейното погасяване. Не се погасява по давност наказателно преследване и изпълнението на наказанието при престъпления против мира и човечеството."

С тази редакция ние създаваме една сигурност не за партии, не за членове на отделни движения, а изобщо гарантираме сигурността на гражданите, че те никога не могат да бъдат изненадани в течение на бъдещите години, не днес и утре, с едно законодателство, което да им предвиди отговорност, или което да предвиди нови правни мерки и отношения за явления и факти, които не са съществували, когато те са продадени. Това е един принцип, който е възприет в международното право, досега съществува в нашето законодателство и неговото издигане като конституционен такъв с нищо не наврежда съществуващата и действащата практика. Напротив, създава една сигурност и гаранция, а свързването му с изключването на погасителната давност по отношение на престъпленията против мира и човечеството вече създава една яснота за основния замисъл, който преследва този текст.

Ето защо аз моля да бъде подложена от председателя на комисията за гласуване тази нова редакция на ал. 4 на чл. 5 от проекта за Конституция.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Петър Корнажев.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Господин председател, госпожи и господа народни представители! Любопитно ми беше становището на колегата Мулетаров. Първо, във втората му част то потвърждава това, което вече казах и което прочетох. Той преповтаря текст от Пакта от 1966 година. Новото обаче, което той направи, е оният да решим облигационното право в Конституцията.

Първо, вече колегата Хубенов основателно отбеляза, че предложения, които не са направени писмено, а такива той не е направил, очевидно не могат да се обсъждат.

Второ, аз мисля, че ние в много отношения сме били уникати, ще бъдем, ако приемем това предложение, за новият уникат като въвеждаме понятие на облигационното право в Конституцията. И нека бъде ясен: С това предложение той дава храна на тези, които твърдят, се определени сили в БСП искат по този начин да решат имуществените въпроси.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Ахрянов.

АНГЕЛ АХРЯНОВ: Поддържам предложението, направено от господин Корнажев, да отпадне ал. 4 на чл. 5 и ще гласувам за него. При положение, че

не отпадне, поддържам писмено предаденото си предложение на първо четене в смисъл: Ал. 4 на чл. 5 да се чете: "Законът няма обратна сила освен в случаите на геноцид и масови репресии и при условие, че се създават по-благоприятни последици за пострадали и потърпевши граждани."

Мотиви:

- да бъде осуетена ненаказуемостта на лица, вършили престъпления спрямо човечеството;

- да бъде изяснено за кои именно граждани се създават по-благоприятни последици - за жертвите или за причинителите на страданията и лишенията им.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Георги Аврамов.

ГЕОРГИ АВРАМОВ: Тук се повдига един много важен въпрос - за прозрачността и явността на всички документи, нормативни решения и актове. Знаем каква беше практиката в тази държава досега. Имаше достатъчно укази, министерски постановления, тайни клаузи, които не бяха известни и можеха да вредят на гражданите и на обществото.

Затова предлагам тук да има нова алинея към чл. 5: "Непубликуваните нормативни актове, международни договори с приложения, по които страна е България, нямат приложение", или "не влизат в сила".

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Все пак да не продължаваме докрай дискусиата. Искам да напомня какво беше първото предложение, какво ще приемем след това.

Предложението, което беше направено, и процедурата, по която вървахме, беше следната: Обявяват се имената и текстовете и по тях се мотивират предварително.

Направено беше второ предложение, което предлагам да използваме при следващото разглеждане на отделните членове, а именно: Комисията предварително да изразява своето отношение към писмените предложения, за да става необходимо да се мотивират само тези, които не са приети.

Така че ние засега имаме записали се за изказвания Неврокопски, Драшков, Петър Берон.

Сега ще дам думата да вземе отношение господин Корнезов, тъй като много се патрупаха пенцата, може би ще се освободят от разискване.

Има думата Александър Величков.

АЛЕКСАНДЪР ВЕЛИЧКОВ: Уважаеми колеги! Беше предложено ал. 4 да отпадне. Аз виждам, че по нея има твърде много предложения от двете страни. Същевременно си давам сметката, че вероятно лявата страна със своето мнозинство ще успее да наложи да се отхвърли отпадането на ал. 4.

БОЙКО ДИМИТРОВ (от място): Не е в състояние.

АЛЕКСАНДЪР ВЕЛИЧКОВ: За да бъде отхвърлено предложението, трябва две трети. Ние не можем да го съберем. Това обаче не означава, че и при окончателния текст ще бъде взлярието същото, което сега се предлага.

Затова мисля, че е по-разумно, за да не се възбуждат допълнителни страсти, да отложим сегашното гласуване и да се обсъди отново в комисията във вариант, удобен и за двете страни.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Корнезов, от името на комисията имате думата.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Колегата ме изпревари с това предложение. Ние го имахме предвид с господин Ганев и другите членове на комисията. Само искам да уточня нещо.

Господин Спас Мулетаров е направил това предложение, което тук прочете, още вчера. Ние го обсъждахме в Комисията за изработване на проект за Конституция на Република България, и то в писмена форма. Без да се спирам на този въпрос, без да анализирам проблема с обратното действие на закона, безспорно има съществени и сериозни аргументи, които бяха изтъкнати от господин Корнажев. Той още вчера също направи това предложение. Но искам и тук да подчертая, проблемът е всъщност: Никой не може да отрече обратното действие на закона като принцип. Той е познат още в Римското право. Проблемът е в това - дали ние да го издигнем в конституционен принцип или не. Аз само бих подчертал, че в редица проекти за конституции, включително и на Социалдемократическата партия, това е чл. 7, ал. 2, този принцип за забрана за обратното действие в друга редакция е прогласен (относно нечашното право, но включително и в административното право)

Така че предлагам, това, което и колегата каза, още веднъж да огледаме редакцията на ал. 4 на чл. 5 в Комисията за изработване на проект за Конституция на Република България и тук, в пленарната зала, да докладваме едно точно становище. Мисля, че това може да задоволи всички ни.

Няколко думи бих искал да кажа също, просто съм задължен и да ги свържа с опасенията, които тук беше изложил господин Атанасов. Вижте, колеги, многократно обсъждахме този въпрос, само правната регламентация. Не съм съгласен с една от мислите на господин Павлов. Ал. 5 на чл. 5 изрично казва, че един международен договор, за да влезе в сила, за да прояви своите правни последици, той следва не само да бъде ратифициран, но и обнародван в "Държавен вестник", както е редакцията. Ако той не е обнародван, тоест няма една публичност на този международен договор, той не поражда никакви правни последици. Така че ако има някаква си така наречена тайна клауза, тя няма ни-

какво, абсолютно никакво правно значение, стига да приемем тази редакция на Конституцията. Разбирате ли? Тя ни защитава именно от тези тайни клаузи не само в международните договори, но и във вътрешното ни право. Затова е и шестата алинея. Досега само законите бяха задължително да бъдат публикувани. И затова имаме редица постановления, които едва сега разбираме, че са съществували и са давали едни или други привилегии. Затова в шестата алинея, колегите в Комисията за изработване на проект за Конституция на Република България знаят споровете, и единодушно изрично казахме: Всички нормативни актове се публикуват. Следователно не само закони, не само постановления на министерства и т.н. ном с нормативен акт, той трябва да бъде публикуван, за да знае българският народ какво се е решило. И в тази насока защитавам именно тази публичност и да няма никакви тайни нито в международните договори, нито във вътрешното право.

Има предложение, и то е пред господин Ганев, направено още вчера - за по-точна редакция на чл. 5, ал. 5. Сместият е същият, идеята е същата, но е мисля по-точна и е направена от Александър Янков. Тук и с господин Бахнев също я уточнявахме. Ако обичате, само да я прочета: "международни договори, ратифицирани по реда на тази Конституция, обнародвани в "Държавен вестник" и влезли в сила за Република България, са част от вътрешното право на страната. Те имат предимство пред нормите на вътрешното законодателство, които им противоречат." Тази редакция мисля, че е удачна, тя дава идеята, която и господин Красен Станчев тук подчерта. Така, че предложението, поне от моя гледна точка, би могло да бъде прието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Крум Неврокопски.

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: Уважаеми господа народни представители! Изразявам съгласие от името на парламентарната група на Български земеделски народен съюз "Н. Петков" да се върне ал. 4 от чл. 5 в Комисията по изработване на проект за нова Конституция на Република България, отново да се обсъди и евентуално да се стигне до нова редакция. Независимо от това изразявам пред Народното събрание твърдото си убеждение, че тази алинея няма място в основен закон, какъвто е Конституцията. Такъв текет, че законите не могат да имат обратна сила не може да памери място тук. Това е свещен принцип още в Римското право, но не му е мястото тук, в Конституцията. Да не влизаме в спорове и излишни дискусии. Изразявам съгласие да се върне в Комисията по изработване на проект за нова Конституция на Република България.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ (от място): А къде му е мястото?

ГЕОРГИ АВРАМОВ (от място): Текстът е над законите.

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: По ал. 5. Международните договори, ратифици-

рани по законодателен ред, в съответствие с чл. 87 от Конституцията представляват във висша степен най-важните актове за нашата държава и въобще за една държава и тяхното ратифициране или одобряване би било най-добре да стане с консенсус, а не с различни мнозинства. Г-н председател, г-н заместник-председател, г-н председател на Комисията по изработване на проект за нова Конституция на Република България, във връзка с този консенсус, който е необходим при ратифицирането на подобни договори, които имат важно значение за страната, за нейната сигурност и преди всичко за нейната национална сигурност, когато сключва договори с чужди държави, очевидно е необходим консенсус. Това понятие се повтори от бившия министър-председател, г-н Мулетаров - бившия заместник-главен прокурор. Искам да заявя пред Народното събрание добре да помислим, че консенсус липсва не само поради отсъствието на 50 депутати от парламента. Липсва консенсус и аз ви призовавам към размисъл не само за ратификацията на предстоящите международни договори, но и по предстоящи текстове, които ние трябва да гласуваме, за да може да влезе в сила тази Конституция. Аз не се съмнявам, че това ще стане, защото съм убеден, защото липсва консенсус, какъвто е необходим. За съжаление това е налице и не трябва да си затваряме очите. Призовавам ви към размисъл. Липсва консенсус, липсва съгласие, което е необходимо за гласуване на Конституция, която трябва да бъде одобрена и приета от целия български народ.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата г-н Драшков.

ИВАН ДРАШКОВ: Г-н председател, дами и господа, колеги! Голяма тревога съществува сред моите избиратели, а чрез тях тревогата е пренесена и при мен във връзка с формулирането на чл. 5 ал. 4 по-конкретно, с която съществува убеждението, както у тях, така и у мен, че зад тази алинея искат да се прикрият някои престъпления в най-общия смисъл на думата. Смятам, че предложението, което е направено от г-н Корнажев, трябва да се приеме. Ако то не се приеме, предлагам да се върнем на това, което направихме на първо четене - този текст освобождава от отговорност виновниците за третата национална катастрофа.

ГЕОРГИ АВРАМОВ (от място): Не е вярно. Що за спободно глъкване в този парламент?!

ИВАН ДРАШКОВ: Ако мнозинството в парламента искрено желае да скъса с миналото, защото толкова упорито се стреми... (*Шум и оживление сред депутатите от Българската социалистическа партия*) ...Да прикрие и оневици онези ръководители от предишните правителства и въобще - ръководители, представители на предишните системи, които насилствено и на гърба на българския народ прилагаха противочовешки социални утопии. Ако днес искаме

да приемем демократична Конституция, не трябва ли да предпазим българския народ от подобни прогивочовешки опити - да му се налагат, да изпробват на гърба нови социални угонии, като потърсим истината и изпълната отговорност от всички?

ГЕОРГИ АВРАМОВ (от място): Това няма нищо общо.

ГЕОРГИ ПИРИНСКИ (от място): Нали я отлагаме, за да я видим...

ГЕОРГИ АВРАМОВ (от място): Г-н Гацев, обяснете му за какво става дума.

ИВАН ДРАШКОВ: Смятам, че ако ал. 4 остане...

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Няма, вие не разбирате, г-н Драшков,... Ще го направим.

ИВАН ДРАШКОВ: Ако ал. 4 се разгледа и остане в този си вид, предлагам в преходните и заключителните разпоредби да се включи текст: "Чл. 5, ал. 4 не се прилага по отношение на виновниците за националната катастрофа за времето от 9 септември до 10 ноември 1989 г."

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата за реплика иска Спас Мулетаров.

СПАС МУЛЕТАРОВ: Г-н председател, разрешавам си за първи път да направя една реплика, тъй като според мен при приемането на Конституцията определено се злоупотребява и се правят политически инсинуации, които не почиват на реалността. Казах и повтарям, че никога досега и действащият Наказателен кодекс не е допуснал да се прилага с обратна сила наказание, така че дали ще го има в Конституцията или не - това няма никакво значение. Не Конституцията решава този въпрос, за да смятат избирателите, г-н Драшков, че тя ще спре отговорността.

Искам да кажа един конкретен факт, който сигурно е известен на всички присъстващи: Главна прокуратура повече от 6 месеца води дело за виновниците, които са допринесли за икономическата криза на България. Тези деяния, ако изобщо представляват престъпления, в което аз силно се съмнявам, тъй като няма такъв специален текст в нашия Наказателен кодекс, са продължавани деяния и няма никаква пречка, ако има престъпления и посетители на такива деяния, те да си носят отговорност по сегашния Наказателен кодекс и този конституционен текст с нищо не променя тази отговорност, тъй като тези деяния са извършени от лица, които в продължение на години са осъществявали ръководни държавни функции, те през целия период са осъществявали тези престъпни деяния, за тях не е прекъсната давност, по-голямо е продължаваното, така че няма защо да се смесва чисто правното наказателно понятие за отговорност с този конституционен текст.

Призовавам да не се злоупотребява и политизира текстът. Той няма такъв замисъл и никой няма такива намерения. Напротив, намеренията са - всички случаи, когато някой е извършил престъпление по смисъла на действащия Наказателен кодекс и това е доказано, той да носи отговорност. Друг въпросът дали може да се докаже такава отговорност.

ИВАН ПЪРВАНОВ (от място): Ще се докаже.

ПЕТКО ОГОЙСКИ (от място): Ако няма значение, защо не я махнете?

ПЕТЪР БЕРОН: Уважаеми народни представители, започвам с думите на г-н Мулетаров, с които съм напълно съгласен, че и да го има, и да го няма този текст, това не променя фактичeskото положение на нещата. Действително и въз основа на международното право, и въз основа на обичайната юридическа практика, знае се, че законите не могат да имат обратна сила, което пък съвсем не освобождава виновниците от наказание по съответния ред. Искам да ви обърна внимание върху друго: Този конституционен проект е трудно смислаем за голяма част от населението на нашата страна...

ЯНАКИ СТОИЛОВ (от място): И за част от депутатите... (Смях и оживление в залата)

ПЕТЪР БЕРОН: и за част от депутатите... Той е една ханка, която много хора трудно ще я преглътнат. Ще я преглътнат трудно именно заради присъствието в него на няколко точки от всичките тези множество членове, текстове, параграфи. Има само 4-5 или да речем 7-8, които правят този текст трудно смислаем и труден за преглътане. Ако ние наистина искаме да улесним приемането на тази Конституция и да я направим по-лесно приемлива за нашия народ, ви призовавам да се откажем от излишни текстове, които не допринасят за физическото състояние на нещата, а излишно дразнят извънредно много хора.

Призовавам ви да се откажем от тази ал. 4, да не я връщаме за никакво доизглеждане в Комисията по изработване на проект за нова Конституция на Република България и за допълнително преформулиране, а направо да се откажем от нея. Тя няма да промени фактически нещата, както отбелязва и г-н Мулетаров, а същевременно ще улесни много възприемането на конституционния текст.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата председателят на комисията г-н Гиньо Ганев.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Изобилна дискусия. Мисля, че нещата приблизително се уточниха и то добре. Първо, по ал. 4 в сегашната ѝ редакция - поради всички тези много съображения, които се изказаха и които, струва ми се, се дължат в една си част на недоразумение и поради обстоятелството, че

предположението на господин Мулетаров включва вече и една нова идея във връзка с облигационното право, предлагам да се подкрепи процедурното предложение на народния представител господин Александър Величков. Ние се уточнихме тук в работната група на конституционната комисия и предлагаме, господин председател, народните представители на основание на чл. 84 от правилника да възложат на комисията да разгледа текста на ал. 4 на чл. 5 и да предложи едно единно становище. Да гласуваме най-напред това процедурно предложение ви моля.

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА: Но има и други предложения.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Предложението на Берон е по същество, господин Захариев.

Гласуваме процедурното предложение ал. 4 да се разгледа на базата на всички тези предложения в комисията и да се докладва през утрешния ден.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте предложението за ал. 4.

Резултат от гласуването - 234 гласували за, 18 против и 6 въздържали се. Ал. 4 се връща на комисията за доработване.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Сега ще обсъдим другото съдържание на чл. 5. Уточненията, които предлагам, са следните: Първо - в ал. 1 главната идея е заложена в първото изречение, че Конституцията е върховен закон, а от втората алинея, че основните обществени отношения се уреждат със закон. Това наистина има малко учебен характер, по втората част е важна, че законите не могат да противоречат на Конституцията. Затова предложението, което правим, е ал. 1 на чл. 5 да гласи - моля за малко внимание - "Конституцията е върховен закон и другите закони не могат да ѝ противоречат". Това едно. А сегашното второ изречение на ал. 1 трябва да стане ал. 2 и звучи: "Разпоредбите на Конституцията имат непосредствено действие". При това положение досегашната алинея втора се обезсмисля, нейната същина се пренася горе, ал. 3 няма пужда тук да участва, защото, както и много пъти се констатира в комисията - идеята на ал. 3 на чл. 5 - вижте я, тя е просто повторена почти във втората алинея на чл. 6: "Всички граждани са равни пред закона". И в духа на препоръката на господин Берон това трябва да напие тук. Текстът ще стане много по-стегнат.

За редактирането на досегашната ал. 5 трябва да се вземе рационалното от предложението на господин Богдан Атанасов, така както и от предложението на господин Станчев, и другите представители на конституционната комисия подкрепиха, и ви предлагам следната редакция на досегашната ал. 5. Моля ви, следете текста. "Международните договори, включително тайните им

приложения, ратифицирани по реда на тази Конституция, обнародвани в "Държавен вестник", и влезли в сила за Република България, са част от вътрешното право на страната". Това е една редакция, в която участва и господин професор Янков. Продължавам: "те имат предимство пред нормите на вътрешното законодателство в случай, че им противоречат".

ГЕОРГИ АВРАМОВ (от място): Как така - тайни, пък публикувани!?

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА: Ами тогава става публична тайна!

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря ви. Тук сте прав - за публикуването. Необходимо е по ал. 5 малко уточняване - щом са тайни, как ще се публикуват? Ще го коригираме - обнародвани в "Държавен вестник".

И сега ще помоля за малко повече внимание от страна на господин Георги Аврамов. Ал. 6 в досегашния ѝ вид: "Всички нормативни актове се публикуват и влизат в сила три дни след обнародването им, освен когато в тях е определен друг срок". Тук се включва и ратификацията на международните договори и т.н. Това е класическа форма за така нареченото "vacatio leges".

Господин Аврамов, аз искам да ви помоля вие да не настоявате на вашето предложение, защото очевидно публикуването е задължение. Ако няма публикуване, това е обяснително спрямо нормата и тя няма нужда да се включва. Чуйте: "всички нормативни актове се публикуват и влизат в сила". А вие казвате: "непубликуваните нормативни актове..." ами, разбира се, щом е задължително да се публикуват и даже се казва, че влизат в сила в определен срок. Господин Аврамов, кажете му за "vacatio leges". Нека сега да преминем по-нагътък. Господин Аврамов, вярвайте - това е добросъвестно и точно!

Предлагам да гласуваме следното съдържание на ал. 1 на чл. 5: "Конституцията е върховен закон и другите закони не могат да ѝ противоречат". Моля, гласувайте това съдържание на първата алинея на чл. 5.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля да се пристъпни към гласуване на чл. 5, ал. 1.

Резултатът - 252 гласували за, 2 против и въздържали се 2 - ал. 1 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Сега чуйте предложението за новата ал. 2. Това е един от най-важните принципи на тази Конституция, затова е включено в отделна алинея.

"Ал. 2. Разпоредбите на Конституцията имат непосредствено действие".

Моля ви, гласувайте това съдържание на новата ал. 2.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля ви, гласувайте за ал. 2 на чл.

5.

Резултатът - 260 гласували за, против 1 и без въздържали се ал. 2 се приема.

ма.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: При това приложение, господа, смисловото съдържание на досегашната първоначална ал. 2 е изчерпано. Да гласуваме заличаването на ал. 2 в предварителния текст. Гласувайте.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Не може ли да се гласува за заличаване на двете алинеи?

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Същото се отнася и за ал. 3, че законът се прилага точно и еднакво. Гласуваме заличаването на тези две алинеи от първоначалния проект. Моля ви, това да се гласува.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля да се гласува предложението за заличаване на ал. 2 и ал. 3 от първоначалния текст. Гласувайте.

С 253 гласували за, против - 3 и въздържали се 4, предложението за заличаване на ал. 2 и ал. 3 е прието.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Старата ал. 4, евентуално новата ал. 3 ще се разгледа и утре ще се докладва, както беше решено.

Преминваме към ал. 5 по старата номерация. Чета уточненото преди малко ново предложение: "Ал. 5 Международните договори, включително тайните им приложения, ратифицирани по реда на тази Конституция и влезли в сила за Република България, са част от вътрешното право на страната. Те имат предимство пред нормите на вътрешното законодателство в случай, че им противоречат".

Да се гласува това предложение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля да се гласува така прочетеното предложение.

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА: Няма ли да се обнародват?

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ (от място): Шестата алинея урежда това.

РЕПЛИКА: Може ли още веднъж да се прочете?

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Чета още веднъж.

"Ал. 5. Международните договори, включително тайните им приложения, ратифицирани по реда на тази Конституция и влезли в сила за Република България са част от вътрешното право на страната. Те имат предимство пред нормите на вътрешното законодателство, в случай, че им противоречат".

Мисля, че съдържанието е много точно и ясно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте.

(Около трибуната идват много депутати, които изразяват съмнение, че тайните клаузи могат да станат част от вътрешното законодателство. Те смятат, че тази алинея трябва да се отложи. А от цялата зала се подхвърлят реплики с подобно съдържание)

Прекратете гласуването. Ще се наложи обяснение.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Господа, нека възбудата да бъде успокоена. Искането на господин Атанасов, връщаме се към този текст, беше изобщо да няма тайни клаузи или тайни приложения. Това е принципното становище. Малката група тук междуременно предложи, че всички приложения, включително и тайните на един международен договор, става част от вътрешното право и имат предимство пред вътрешното законодателство, когато има противоречие. Но следващата алинея, която сега ще подложим на гласуване, задължава всички нормативни актове, включително законите за ратификация да бъдат обнародвани. И се поставя въпросът, може ли едно тайно приложение да подлежи на обнародване. И това е противоречието, господин Павлов. И понеже противоречието е очевидно, предложението е идеята за нуждата или за липсата на тайни клаузи или приложения, и въобще тази алинея за международните договори да се върне на Комисията за изработване на проект за Конституция и да се докладва утре, заедно с всички аргументи за и против.

Моля, това процедурно предложение да се гласува.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Затова аз не обявих резултатите от това гласуване. То се анулира.

Моля, да се пристъпи към ново гласуване за прехвърляне на тази точка към Комисията за изработване на проект за Конституция на България и за вписването ѝ утре. Които са съгласни с това предложение, моля да гласуват.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: *(от място):* И господин Атанасов да дойде в комисията.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Обръщам се към господин Атанасов и към всички предложители. Всички текстове, които се предоставят на комисията за ново разглеждане, се правят с участието и на предложителите. Затова моля те да участвуват и да се стигне до едно общоприемливо и подходящо разрешение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: С 239 гласували за, 7 против и 2 въздържали се, и ал. 5 се връща за доработване.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Ал. 6 е класически принцип. Нека да я прочета и да преминем към гласуване:

"Ал. 6. Всички нормативни актове се публикуват и влизат в сила три дни след обнародването им, освен когато в тях е определен друг срок."

Моля ви, гласувайте това съдържание на последната алинея 6.

ГЕОРГИ АВРАМОВ *(от място):* Има и допълнение за второ изречение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Гласувайте за алинея 6.

С 244 гласували за, без против и без въздържали се този текст на алинея 6 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Сега едно допълнение, което беше поиска-

но от народния представител господин Георги Аврамов. Аз искам още един път да го помоля да вникне в съдържанието на това, което предлага. Той предлага след гласувания текст, да се прибави едно второ изречение, което да гласи: "непубликуваните нормативни актове и международни договори с приложение, по които страна е България, не се прилагат."

Нормата, която се гласува, изключва всякакво приложение на нормативен акт, който не е публикуван.

Второ, не може да се споменава международният договор отделно, господин Аврамов, защото ратификацията му става със закон. И това е нормативният акт, който трябва да се публикува. Аз искам, ако вярвате на правната логика, да се съгласите с това приложение. Има обяснителен характер и пищо не прибавя за силата на нормата, която гласувахме.

КРАСЕН СТАНЧЕВ (от място): Ратификацията става с решение на Народното събрание.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Прав сте, или решение, или закон. Но това е нормативен акт.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Аврамов, удовлетворява ли ви това?

ГЕОРГИ АВРАМОВ (от място): Да.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Добре.

По член 6.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Чл. 6. ал. 1. Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права.

Ал. 2. Всички граждани са равни пред закона. Не се допускат никакви привилегии или ограничения в правата, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имотно състояние."

Това е съдържанието. Междувременно по него са постъпили следните предположения.

Първо, думата "имотно" да се замени с думата "материално".

Второ, господин Юлий Бахчев направи писмено предложение за нова ал. 3. Предложение има и на цялата парламентарна група на ДПС за нова алинея 3 и 4, във връзка с което Комисията за изработване на проект за Конституция на България предлага тези предложения накратко да бъдат развити тук и да се аргументират, за да може дискусиата да бъде по-открита и по-целенасочена.

Комисията има отношение по първото предложение - да се възприеме замяната на термина "имотно" с термина "материално". Ние приемаме това като предложение. (*Шум в залата*) Ще се изкажете по това предложение, ще ка-

жете "да" или "не" и ще гласуваме.

Господин председател, моля ви да се даде най-напред думата на господин Бахнев.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Бахнев, имате думата.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Господин председател, народни представители! Моето писмено предложение всъщност ви е известно, защото аз го направих в изказване си при първо четене на проекта за Конституция. След разискванията в Комисията по изработване на проект за Конституция на България има негласно съгласие да предложи на вашето внимание два елемента от моето предложение за ал. 3 на чл. 6. Тези две изречения са следните: "Всеки свободно определя своята етническа идентичност. Никой не може да бъде подлаган на асимилация против неговата воля."

Обръщам вашето внимание и на предложенията на парламентарната група или на мнозинството на парламентарната група на Движението за права и свобода, което съдържа също така нови алинеи 3 и 4 към чл. 6. Ал. 3 гласи: "Гражданите свободно определят своята национална, етническа и религиозна принадлежност.

Ал. 4. Всеки гражданин има право на свободен избор на собствено, бащино и фамилно име съобразно именните традиции на етническите и религиозните общности".

Разликата в двете предложения е само в това, че аз предлагам въпросът за насилствена асимилация да влезе в главата "Основни начала" в чл. 6 и да бъде извадена от съответния член в глава втора.

ГЛАСОВЕ: Има го в чл. 28.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Да, има го в чл. 28, затова и обръщам вашето внимание. Не отбязвам това. Предлагам то да бъде записано в чл. 6, ал. 3, защото чл. 28 има много по-конкретно значение. Той съдържа: "никой не може да бъде подлаган на мъчения или на жестоко, безчовечно или унижително отношение или на насилствена асимилация". Този принцип, въпросът за насилствената асимилация аз искам да бъде в ал. 3 на чл. 6.

Що се отнася до езика, моето първоначално предложение имаше същата идея - всеки свободно да избира своето име и да изучава и ползува своя език. Но парламентарната група, пак казвам, мнозинството на парламентарната група предлага по-разширена редакция като ал. 4.

Предлагам тези предложения да бъдат обсъдени и гласувани от вас.

Ако не ви затрудни, само ще посоча, че дали ще кажем етническа идентичност или принадлежност, зависи вече от езиковата обработка по-нататък. Ако възприемем идентичността, която дума по-лесно се превежда, или "принад-

лежност", не държа на този термин. Следователно: "всеки свободно определя своята етническа идентичност или принадлежност. Никой не може да бъде подлаган на асимилация против неговата воля" е текстът. Ако сложим въпроса за името, предлагам ал. 4, както е представена от Движението за права и свобода.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Богдан Атанасов.

БОГДАН АТАНАСОВ: В чл. 6, ал. 2 доста пространно е даден този въпрос, докато в други конституции е доста по-кратък. Но нека това не ни смущава. Има една дума "лично", която смятам, че е неподходяща. Не може да има "лично и обществено положение", има обществено положение. Да се заличат думите: "лично и".

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Любомир Иванов.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ (Зелена партия): Благодаря ви, господин председател. Уважаеми дами и господа народни представители! Ще изложа своето становище кратко по чл. 6 и кратко ще се аргументирам. Смятам, че значителни промени в този член не са необходими, е едно единствено изключение. Мисля, че някои от нещата, които говори господин Бахнев, се отнасят за други части от Конституцията. Но това, което според мен задължително трябва да се съдържа в този член, то е една нова алинея, бих предложил тя да бъде ал. 2, като сегашната алинея втора стане ал. 3, която да гласи: "Всеки гражданин на Република България свободно определя своята етническа идентичност". Това е един принцип, който трябва да залегне в Конституцията. Комисията за изработване на проект за Конституция на България нямаше възражения срещу самата същност на тази норма.

Мотив. Член 6 от проекта, който сега обсъждаме, закрепва принципите за равенство и недискриминация. Предлаганата нова алинея гарантира правото на етническата идентичност на българските граждани.

В международното право отдавна е възприет принципът на самоопределянето като единствен критерий за определяне на етническата принадлежност. Както знаем, у нас през 1984 г. бе направен именно опит насилствено да бъде променена идентичността на стотици хиляди български граждани. И към това искам да добавя, че към края на тази година у нас ще бъде извършено преброяване на населението под международен контрол. Смятам за абсолютно необходимо при това преброяване да бъдат включени следните три въпроса: какъв си, коя е твоята религия и кой е твоят майчин език. Само така в съответствие с международните стандарти по правата на човека може да бъде определена етническата, религиозната и езиковата принадлежност на българските граждани, като наред с това ще се сложи и край на различните спекулации по

този въпрос. Това е моето предложение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Румен Воденичаров.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Госпожи и господа народни представители! В Комисията за изработване на проект за Конституция на България аз изказах моето мнение по повод предложенията на господин Юлий Бахнев, който остана последният мохикан от Движението за права и свободи в нея.

Предлаганите текстове от господин Бахнев са твърде опасни, господа депутати. Ние гарантираме конституционно тези права, а именно правото на етническото самоопределение в главата за правата и задълженията на българските граждани. Ние сме за етническото самоопределяне. Но трябва да се разбере, че юридически последици от това самоопределение не ще последват. И аз се самопроверявам като етнически македонец, но в моя паспорт винаги ще бъде записано "българин". Етническото самоопределяне - да, но дайте да се разберем, това ще бъде бъдещият мост, за да може да се осъществят претенциите, че в България съществува турско национално малцинство.

Предлагам направо да гласуваме без продължителни дискусии предложенията и да видим кой ще надделее.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имате думата, господин Дърмов, за реплика.

МИРОСЛАВ ДЪРМОВ: Уважаеми колеги, разрешете ми да не се съглася със становището на господин Воденичаров и да му обърна внимание, че ние в ал. 2 говорим, че всички граждани са равни пред закона и че не се допускат никакви привилегии или ограничения. След като той приема, че е нещо напълно нормално, етническото самоопределение като елемент на самосъзнанието, не виждам защо това трябва да поражда някакви определени страхове в него.

Освен това искам да допълня, че е необходимо по мое мнение в ал. 2 или както господин Любомир Иванов подчерта, нейният помер трябва да бъде три, е необходимо между "произход" и "религия" да допълним "име", което изцяло ще даде гаранции на нашите съграждани от небългарски произход, че именно техните имена като елемент от достойнството няма да бъдат подлагани на репресия и асимилация.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имате думата за реплика.

ПЕТКО ЗАХАРИЕВ: Дами и господа, уважаеми господин председател! Приемам целия член така, както е редактиран от Комисията за изработване на проект за Конституция на България. Не мога да разбера как така се намери човек, който да предложи вместо "имотно" думата "материално", когато "материално" е чисто статистическо, счетоводно понятие, което няма нищо общо със субекта, с гражданина на държавата, с неговата органическа същност, за да се

включи тук. Тази дума е чисто потребителска, ограничена във времето, докато "имотно" е безконечна, така, както безконечен е и самият човек на тази държава. Това е широкообхватно понятие във всичките сфери на човешкото творчество.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Кенан.

АДЕМ КЕНАН: Уважаеми председателстващ, уважаеми народни представители! Аз съм направил едно писмено предложение до комисията. Представил съм за разглеждане следния текст. Преди малко не се спомена дори името ми, но чисто и просто се споразумяхме с господин Гиньо Ганев. Искам да изкажа моето предложение. "Всеки гражданин на Република България сам свободно определя своята етническа, религиозна, езикова, културна и национална принадлежност без външна намеса, вътрешни манипулации или служебен текст". Това да бъде като ал.3 на чл.6.

Господин Бахнев направи тук своето предложение, а също и от името на парламентарната група на Движението за права и свободи. Но аз го правя предложението в по-обобщен вид, тъй като в бъдеще в нашата страна не бива да се спекулира нито с етническата самобитност на хората, нито с религиозната, нито с културната, нито с езиковата, нито пък с националната им идентичност. А тук има хора в нашия парламент и те са доста много, очертаваме се още от първия ден, че много от хората са заразени от вируса на националшовинизма на Тодор Живков (*Шум в залата*) който подбуди този начин. И сега скачат и реват, и крещат от трибуната на Великото Народно събрание, че в нашата страна нямаме пужда от национално самоопределение, а имаме пужда само от етническо и религиозно самоопределение.

Но, както каза преди малко господин Румен Воденичаров, в нашата страна де факто има национални малцинства, които се борят за признаването им като такива и те трябва да направят вече своето собствено национално самоопределение без ничий натиск или манипулации.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Съби Големанов.

СЪБИ ГОЛЕМАНОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми дами и господа народни представители! Настоящото предложение правя по идея на моите избиратели от етнически произход от град Сливен. Те приемат чл. 6 в общия му вид и предлагат допълнително ал. 3, която да има следното съдържание: "Държавата закриля и съдействува за ускорена социална, културна и образователна адаптация на етнически общества, слосеве от населението в България."

Мотиви: За демократичния преход, който се осъществява в нашата страна, един от катализаторите за политическа и икономическа промяна е въпро-

сът за националното единство. Този въпрос не е риторичен, а основен национален въпрос. Хармоничното развитие на един народ е всъщност обединен народ на всички социални слоеве от населението в правно, социално, културно и духовно отношение. Липсват ли тези елементи на единството, враждебността между хората води до водораздел между политическото мислене и гражданското поведение.

Някои слоеве от етническото българско население изостават в социално и културно-образователно отношение в сравнение с останалото население в страната. Участието им в обществено-политически и демократични въпроси е неравностойно. В интерес на държавата и всички граждани на републиката еднакво да допринасят за нейното политическо и икономическо развитие и с бързи темпове да се приобини родината към развитите цивилизовани страни. Икономическата независимост, социалната стабилност на всички български граждани, независимо от етническия им произход, са фундаментални фактори и критерии за просперитет на държавата, защото друга алтернатива няма.

Госпожи и господа народни представители, моля да не бъде неправилно разбран. Аз мисля, че е неразумно тенденциозното развяване на знамето на етническия мотив за постигане на политически дивиденди. Това не е най-рационалният подход по пътя на единството. Смятам, че използването му се равнява на смъртоносен бумеранг, горящ факел и е против реализиране на националното единство и осъществяване на демократичните процеси в нашата страна.

Елементарно е да се използват популизъм и декларативността във външната намеса под каквато и форма да се прилага и си мисля, че те са магическият ключ, който ще разтвори и разчисти пътя към политическата власт. Тази форма на заблуда хвърля сянка върху добрите намерения на цял народ за всеобщото решаване на съдбините на България.

Националното единство не е прост съд, в който се смесват различни цветове, от които магически ще се роди шедьовър. Цветовата етническа гама в България е широка и разнообразна по култура, морал и духовност, че висш шедьовър би се получил по чудо.

По принцип въпросът за националното единство е по същество решаване на националния въпрос, който взаимно гравитира в икономическата и социалната среда. Те са продукт на идейно-политически, религиозни фактори, на философско мислене. Неморално е, неестично е да се манипулира от партии и личности с понятията "права на личността" и "колективни права". България е подписала Хелзинкските споразумения, Хартата за правата на човека и международното право, които гарантират основните права и свободи, социалната спра-

ведливост на личността. Манипулира се със съзнанието на личността (*Протестни от страна на народни представители от ДПС*) от благочестиви емисари за образуване и създаване на партии на етническа основа и верска основа, за влияяване на недоверие между националното единство.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Малко по-кратко, ако може.

СЪБИ ГОЛЕМАНОВ: И накрая, след като в проекта за Конституция е залегнало определението "единна и неделима", тя гарантира националното единство и равенство на всички български граждани с еднакви и равни права, свободи, етнокултура, вероизповедание, духовни ценности, език и те трябва да бъдат израз на избор изключително на личността. Всичко друго е несериозно, популизъм, демагогия, пропаганда.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Димитър Арнаудов.

ДИМИТЪР АРНАУДОВ: Уважаеми господин председателю, госпожи и господа народни представители! Вземам думата, за да направя подкрепа на съдържанието на текста, който е в чл. 6, ал. 2 да остане така, без никакви други допълнения като алинеи. Кои са ми доводите?

Убеден съм, че правото за самоопределение е морално право и няма място в Конституцията. На второ място, в международното право се казва, че принципът за самоопределение е валиден за народи.

На трето място, ако добре прочетем ал. 2, а това сте го направили всички, много ми е интересно за какво "етническо неравенство" евентуално би могло да става дума, след като самият текст в ал. 2 категорично говори за юридическо равенство пред закона. Това е просто парадокс.

При това положение аз започвам да се съмнявам дали по същество вкарването на допълнителни алинеи няма съвсем друго тълкуване, като една тенденция, и ако евентуално уважаемият пленум приеме останалите две алинеи, веднага бих издигнал пред вас така наречения принцип за реципрочност, тъй като ние, тортирайки принципа за самоопределение спрямо народите, с пълно основание България трябва да постави въпроса за самоопределение на населението, например, в Македония, в Гърция или в Турция. Ние просто нямаме необходимостта да се срамуваме от поставянето на тези въпроси, след като в този парламент се поставя един принцип, който не е валиден по същество за реалностите в България.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Димитрина Петрова. Преди нея за решика има думата господин Юлий Бахнев.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Уважаеми народни представители, уважаемо председателство! Апелирам да не злоупотребяваме, за да не кажа по-силна дума, с такива термини като "самоопределение на народите", за което сега не става ду-

ма, с такива неща, които господин Арнаудов си позволи да каже за самоопределение на македонците - и за това не става дума... (*Протести от страна на депутати от ДПС*) Един момент, един момент, моята позиция е известна в България и в чужбина по този въпрос и, ако искате, мога да ви развия тази моя позиция. Става въпрос за следното, че чл. 6, ал. 2 е трактувана от господин Арнаудов неправилно. Тя говори, че всички граждани са равни пред закона, следователно, всичко зависи от закона. Това, което предлагам като допълнителна алинея, е изискванията към закона. Законът трябва да осигури свобода на всеки гражданин сам да определя своята етническа принадлежност и законът трябва да осигури това да не се повтаря - политиката на насилствена асимилация към който и да било, против неговата воля. Това не е записано в този текст, а вие знаете, че международните договори са между законите и между Конституцията. Ако в Конституцията не се поставят такива изисквания към осигуряване на равноправието, нашият текст, на който вие се позовавате, е безсмислен.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Димитрина Петрова.

ДИМИТРИНА ПЕТРОВА: Уважаеми народни представители! Искам да подкрепя предложението на господин Юлий Бахнев за създаване на ал. 3 към чл. 6 на Конституцията - предложение, което вече направих при изказване на първото четене.

Споделям и се отнасям напълно сериозно към загрижеността на господин Румел Воденичаров и искам той, ако е тук, добре да чуе това. Мисля също както него, че ние трябва да се съобразяваме с националните интереси на нашия народ, че това, което ние трябва да избегнем, е самоизолацията, обособяването, икономическото и културното затваряне в себе си на турското етническо малцинство, че ние трябва да следваме един път на интегриране на това население в българската нация.

Тук обаче в тази връзка моите виждания за пътя, по който ние трябва да достигнем до това едно и също и за двамата ни и за всички нас, всъщност, крайно състояние - моите виждания са огледално обратни и огледално обратно съображение ще изкажа.

Господин Румел Воденичаров каза: "Колеги, опасно е да допуснем такъв текст в Конституцията". Аз твърдя, че е опасно да не допуснем такъв текст и ви моля да размислим по това. В първия случай, ако ние допуснем позитивна норма, тоест, дадем едно право, степента, в която признаването на едно позитивно право може да стане повод за някакво недоволство, с много по-малка, отколкото, ако такова право не съществува. Тъкмо непризнаването на такова

право, което вече се изисква от хората с турско етническо самосъзнание, което, така или иначе, е принцип на Международната харта за правата на човека, което изобщо няма как да не се признае, че исторически е постигнато като такъв принцип и е залегнало в международноправните документи, отнасящи се до правата на човека, ще бъде винаги отгук пататък повод за две неща:

Първо, представителите на хората с турско етническо самосъзнание да обвиняват този парламент, че не е приел достатъчно демократична Конституция, която да е на нивото на съвременната история.

Второ, ще бъде постоянен източник и постоянен повод на чуждите правителства и международни правозащитни организации да твърдят, че България не е признала на дело всички международно признати права на своите граждани - такива, каквито са в международните актове.

Така че, струва ми се съображението за това, че наистина, ако ние признаем едно позитивно право, това може да бъде мост към някакви по-пататъшни, към ескалиране на претенции на едно национално малцинство, са несериозни. По-опасно е, струва ми се, непризнаването на това право.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имате думата за решлика, господин Арнаудов.

ДИМИТЪР АРНАУДОВ: Уважаеми госпожи и господа! Нещата са много прости и много ясни. Нека да помислим съвсем конструктивно. Този текст, който е даден в проекта забранява ли, както казват някои колеги, които тук дискутират и шедират - да се премахне правото на етническо самоопределение. Че няма като го няма това в текста аз не мога утре да кажа, че съм американец или чилиец. Кой може да ми го забрани това - аз да го изповядвам, че съм такъв!? То въпросът е следният, както аз го разбирам и без да го налагам - съществува ли в текста такава норма, такава степен, която, гарантирайки личното етническо самоопределение до такава степен, която да не позволи по силата на външни въздействия да се формира национално етническо самосъзнание. Това е за мен големият проблем, а не е въпросът дали този текст ограничава или не ограничава правото на някой да се самоопредели както си иска. Тази степен трябва да се намери и то именно в този текст, който е даден: Равенство пред закона независимо от други обстоятелства. Останалото, което се дава за мен е потенциалната опасност да се премине границата на това етническо самоопределение като демократичен принцип в степен, в която се формира чуждо национално самосъзнание. Това е голямата опасност. Това е моето разбиране. И затова аз се противопоставям на тези допълнителни членове, по смиятам, че тези гаранции, които са дадени, са напълно достатъчни човек да се чувства такъв, какъвто си иска, да изповяда тази религия, която си иска, а по съ-

шество самият демократичен характер на закона отрича всякаква дискриминация по форма и съдържание. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Кенан.

АДЕМ КЕНАН: Искам да направя само една реплика към преждеговорившата наша колежка Димитрина Петрова. *(Неодобрителни реплики от залата)* Мълчете и малко по-търпелив бъдете!

Към госпожа Петрова - тя спомена тук, че ние сме длъжни да самоопределяме етническата си същност. Много правилно - всеки един, който не се е доразвил до по-голямата степен - до национална общност, разбира се, трябва да определи етническата си самобитност. Но какво да кажем ние, когато сме развивали и националната си култура? Нима този парламент няма да даде възможност на моите избиратели от Шуменски многомандатен изборителен район, налагайки се над тях те да направят и националния си избор? Към коя нация - към българската нация, към турската нация или към френската принадлежат те? Това е геноцид, господа! Това е манипулация и геноцид над едно малцинство - с предаването на правото им ние се налагаме като не знам какво... Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Недялков има думата.

МЕТОДИ НЕДЯЛКОВ: Уважаеми дами и господа! Ще изкажа мнение, което съответства и на значителна част на членовете на нашата парламентарна група. Реч няма да произнасям. Ясно е, че всички тук декларираме загриженост за националните интереси, за защита на националното самосъзнание на българина преди всичко и като цяло на народа ни. Но въпросът е да намерим тези пропорции, в които то действително следва да бъде съхранено, запазено, защитено от нормите на Конституцията.

Споделям изцяло загрижеността и на господин Воленичаров, и на господин Арнаудов, и на всички, които споделят техните разбирания, по аз си позволявам да кажа, че в момента националните интереси на България са извънредно много зависими от това дали нормативно ние ще бъдем в синхрон с международно признатите и възприети вече недвусмислено норми в международното правозащитно законодателство. Тези норми, които определят така наречените "стандартни за човешки права".

За огорчение на едни и може би за удоволствие на други, по ни най-малко не търся това - те да бъдат удовлетворени по някакъв начин, от който следва да бъдат възползвани хора, които принадлежат към нашата кауза, а и по убеждение, смятам, че този текст, предложен за алинея 3 на този член, е необходим. Той изцяло кореспондира с принципите на Хелзинки, изцяло кореспондира с Парижката харта и съвсем изцяло кореспондира, защото той ще бъде и та-

ка заложен в бъдещата европейска конвенция за правата на малцинствата. И съответно ние по този начин, заставайки на нивото на цивилизована държава, която правно гарантира, нормативно гарантира правата на малцинствата, ще бъдем в числото на тези държави, които ще бъдат достойни за своето историческо развитие в момента.

Въпросът за самоопределението на етническата принадлежност е въпрос, свързан и със ситуации, когато много заинтересовани сили извън страната твърдят и разпространяват цифри относно това, че в България имало например милион и половина турци, 250 хиляди македонци, 200 хиляди румънци, два милиона цигани... *(Оживление в залата)* Българи, казват, не останаха! Искам да кажа, че това много сериозно е заявено на един международен форум от страна на една правозащитна организация, наречена "Майцорики райн груп".

Съответно в края на тази година, ако се проведе едно преброяване на населението, би трябвало всеки български гражданин да има правното основание, съответно текста на този член от Конституцията, да изрази своята етническа принадлежност. Така ще бъде отговорено по достойнство на тези немотивирани заявления. Благодаря. *(Ръкопляскация)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господа, времето напредна. Закривам заседанието. Продължаваме в 15 часа. *(Звъни)*

(Закрито в 13 ч. и 05 м.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Николай Тодоров